

Noter

Anders Møller: *Byen rejser sig*

Havnen. Side 7-23.

Kapitlet bygger på Knud Stadel Nielsens Arkiv, Københavns Stadsarkiv. Borgerrepræsentationens trykte forhandlinger 6. november 1980, 29. oktober 1981 og 3. juni 1982. Branden Islands Brygge, 15.7.1980. Dansk Sojakagefabrik A/S; “Katastrofen som alle frygtede”; “Butikstykke havde god fangst i ulykkesnatten”; “Rock mod klor”; Lemberg, *Alli’vel så elsker vi byen; Bryggen – den glemte bydel; København – debatoplæg om kommuneplanen*; Bisgaard, *Københavns Genrejsning 1990-2010*; Thomassen, *Lyse dage og sorte nætter - København 1980 – mellem fortid og fremtid*; Kvorning, “Den postindustrielle by”; Carlberg og Christensen, *Byliv og havnefront*; “Diplomatisk afsløring af makværk”; Ivertsen, “Amaliehaven – udskalet og elsket”; Laybourn, “København er Wonderful”; Kvorning, “Kopenhagens neues Gesicht”; Paludan, Busck, og Poulsen, *Danmarks historie*; Fink, “Befolkningen”; Christiansen, *Det ny København – stadsarkitektens optegnelser 2001-10*; Møller, “Havnen der døde af skam”; Weirup, “Livet slukker klokken sytten”; Fahrendorff og Lysgaard, “Fabrik deponeret i tyske saltminer”; “Fiskeforbuddet i København ophæves”. Citatet s. 13 er fra “Amaliehaven som skabt til rulleskøjteløb”, citatet s. 14 er fra Poulsen, “Slaget om Islands Brygges Lokalråd”. Citatet s. 15 er fra *Københavns Havn – betænkning fra udvalget om Københavns Havn*, s. 9. Endelig er uddraget af digtet s. 18 fra Thomsen, *Rystet spejl. Digte*.

Kampe om byen. Side 25-39.

Kapitlet bygger på Pedersen, *Weidekamp – portræt af en bykonge*; Mogensen, “En guide til Egon Weidekamps København”; Bech, Kjersgaard, og Danielsen, *Københavns historie. Bd. 6 – Efter 1945 – kraftcenter og fristad*; Dyck-Madsen, *Byggerbogen*; Federspiel, Jensen, og Wenzel, *Nørrebro - træk af en bydels historie*; Andersen, “Bypolitik i Danmark efter 1960 – i historisk perspektiv”; Lemberg, *Alli’vel så elsker vi byen*; Borgerrepræsentationens trykte forhandlinger, 5. maj 1980 og 15. Juni 1995; Paludan, *Københavnernes historie – fra Absalon til Weidekamp*; Petersen, “Sigurdsson må ikke mere lave lokalplaner”; “bz-bevægelsen | lex.dk”; Mathiesen, “Graffiti, nye og gamle. En orientering”; Bech, “Graffiti-dillen i København belaster DSBs driftsøkonomi”; Langergaard, “Kommission vil have ny styreform i København”; “Byens styre – 2018-2021”; Boelsskifte og Nielsen, “Mere magt til menige politikere”; Thomassen, *Lyse dage og sorte nætter - København 1980 – mellem fortid og fremtid*; PLS Consult, *Evaluering af Københavns Kommunes forsøg med bydelsstyre*, 4; Kragh, *Magten og æren – 7 portrætter*. Citatet s. 25 er fra Pedersen, *Weidekamp – portræt af en bykonge*, s. 11, citatet s. 28 er Borgerrepræsentationens trykte forhandlinger, 5. maj 1980, s.633, mottoet s. 31m og citatet af Weidekamp s. 31n er begge fra Mogensen, “En guide til Egon Weidekamps København”, mens citatet s. 31n er fra “Her er nøglen til ungdomshuset”. Citatet s. 33 er fra Bech, “Graffiti-dillen i København belaster DSBs driftsøkonomi”, endelig er citatet s. 36 fra Ipsen, “Ultimatium til bydelsforsøg”.

Fornyelser. Side 40-59.

Afsnittet bygger på Andersen, *Storbyens ændrede socialgeografi – Storkøbenhavn i et nordvesteuropæisk perspektiv*; Andersen, “Bypolitik i Danmark efter 1960 – i historisk perspektiv”; Thomassen, *Lyse dage og sorte nætter – København 1980 – mellem fortid og fremtid*;

*Københavnerrapporten: sociale og sundhedsmæssige udgiftsbehov 1985; Københavns kommuneplan - bekendtgjort 3. november 1989; Bisgaard, Københavns Genrejsning 1990-2010; Lemberg, *Alli' vel så elsker vi byen*; Den Sociale Enhed, Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, Københavns Kommune, *Hvordan gik det? Evaluering af den sociale dimension ved byfornyelsen på Vesterbro*; Larsen og Hansen, "Herskabeliggørelse – gentrification på dansk"; Holst, "Danmarks hidtil største byfornyelse"; *Fra sanering til byfornyelse i København*; Borgerrepræsentationens trykte forhandlinger. 13. April 1989, 14. marts 1991, 1. september 1994, 3. november 1994-1995 og 27. februar 1997; Marcher og Hundt, "Vesterbro svigter de svage JOHU"; Muldkjær, "Det Sixtinske Kapel på Vesterbro. Historien om fredningen af Folkets Hus."; Faber, "Fra folke-højborg til Pinsekirke"; Høeg, "Folkets hus nyt spillested"; Fridberg og Koch-Nielsen, *Konsekvensanalyse af Kulturby 96; Kulturby 96 – en introduktion*; "København dengang"; Høy, "Gadeplan"; *Københavns kommuneplan – bekendtgjort 29. juni 1993*, 1993; Møller, "Slaget om busterminalen"; Jensen, "Hård kritik af ny terminalbygning"; Larsen, "Så fik de ram på den"; Jensen, "Hård kritik af ny terminalbygning"; Nielsen, "Bogholder er sat i højsædet"; Thomsen, "Parcelhuskvarter på højkant"; Borgerrepræsentationens journalsag 767/94 og arkivet fra Ejendomsselskabet Tor I/S begge på Københavns Stadsarkiv. Afsnittet om salget af kommunale lejligheder bygger delvis på artiklen "Da 19000 kommunale boliger blev sat til salg" (2020) af Anders Møller fra kbharkiv.dk. Læserbrevet øverst på s. 46 er citeret fra "Læserbrev: Fattigrøve jages ud af Vesterbro", mens citatet nederst s. 46 er fra Borgerrepræsentationens trykte forhandlinger fra den 3. maj 1990, s. 663. Citaterne s. 49 og 50 er begge fra *Kulturby 96 – handlingsplanen*, hhv. s. 4 og s. 9. På side s. 51 er citatet fra Jensen, "Hård kritik af ny terminalbygning, citatet s. 54 er fra Simonsen, "Økonomiaftalen i 1994", s. 15. Citatet s. 57 er fra Bastrup, *Det ny København – analyse af de formative år i Københavns forvandling*, s. 68.*

Udvidelser. Side 60-73.

Bygger på *Frederiksberg Kommune 1858-2008*; Sabroe og Hannerup, "Smuk park med forbud"; *Københavns kommuneplan – bekendtgjort 29. juni 1993*, 1993; Jensen, *Hovedstadens grønne kiler*; "Naturpark Amager. Tårnbys grønne område mod vest"; Christensen, Nielsen, og Københavns Kommune, *Ørestad*; Rigsrevisionen, "Beretning om Ørestads- og Metroprojektet"; "Grønne organisationer protesterer mod ny bydel på Amager"; Grundtvig og Skaarup, "Rom i København"; Dahl, "Ørestad eller Øde-Stad?"; Schmidt, "Hvem står af ved Ødestad Station"; "Ledende artikel: Ødestad?"; Ditlev, "Københavns regerende overlærer"; Simonsen, "Økonomiaftalen i 1994"; *Hovedstaden – hvad vil vi med den?*; Andersen, *Storbyens ændrede socialgeografi - Storkøbenhavn i et nordvesteuropæisk perspektiv*; Michelsen, Christensen, og Ferdinandsen, *Regionplanlægning*; "Tre naturgrunde er affredet til byggeri"; Sonne, "Danskerne elsker de boliger, der er nede ved jorden"; Weirup, "Højhusene kommer"; Rifbjerg, "Højt at bygge"; Sjølie, "København skal have højhuse"; Rasmus Braad Christensen 2010; Kvorning, Hedegaard, & Becker 2007; *Højhuse i København: strategi for byens profil. Redegørelse*; "Livet mellem skyerne og skyggerne"; Sonne og Weirup, "Altanboom i København"; Ifversen, "Forsidehenviisning: Hvor kan man sætte en altan?"; Deurs, *Uderum – udeliv: udformning og brug af uderum i nyere dansk boligbyggeri*; "Altanen, mellemrummet og byen"; Jørgensen, "Kronikken: Altanpopulisme i København"; Dalgaard, "Det bliver lettere at få altan i København"; Bendixen, "Arkitektens drøm – borgernes mareridt"; Sonne, "Altaner kaster skygger over det gode naboskab"; Lange, "Jakob Langes opfordring til teknik- og miljøudvalg"; Jørgensen, "Kronikken: Altanpopulisme i København"; Schmeichel, "Altantrend i byerne er gået for vidt"; Jensen, "Debat: Drop altanen og gå i gården". Citat s. 63 er fra Ryle, "Paradisiske Vestamager", citaterne på s. 64 og s. 65 er efter Christensen, Nielsen, og

Københavns Kommune, *Ørestad*, hhv. s. 50 og s. 5. Citatet øverst s. 69 er fra Hartung, "Bondam ser højhuse som væsentlige for København", nederst s. 69 er citatet fra Steinø, "Alle har ret til et fedt højhus".

Bevægelser. Side 74-87.

Bygger på "Kun otte gader i København fri for 50 km/t-begrænsning"; Jensen, "Chauffører vil blokere trafikken"; Schmidt, "København bliver en stendød by uden biler"; Freudendal-Pedersen og Nielsen, "Mobilitet i byen. Kampen om Nørrebrogade"; Petersen, "Ingen satellit-kørsel før om ti år"; Henderson og Gulsrud, *Street Fights in Copenhagen*; Koll, "Den anden vej"; Vestergaard, "Bilerne ud af byen"; Rothenborg, "Hvis man havde kaldt den en miljøzone eller en grøn ring eller bare en trængselsafgift, ville det måske ikke været gået så galt for regeringen. Men man kaldte den en betalingsring"; Hegelund og Qvortrup, "Plan om bompunge i København"; Vestergaard, "Bilerne ud af byen"; Johansen, "Bomme omkring byen løser ingenting". Henderson og Gulsrud, *Street Fights in Copenhagen*; Birkbak, "Shitstorms, bobler eller sagsorienterede offentligheder?"; Clausen, "Leder"; Weichardt og Petersen, "Thorning bakker ud af betalingsring"; Freudendal-Pedersen og Nielsen, "Mobilitet i byen. Kampen om Nørrebrogade"; Grimar, "Trafikforsøg på Nørrebrogade i København"; Jersild, "De handlende frygter bilfri gader"; Emanuel, "Making a Bicycle City"; Emanuel, "Branding the Cycling City"; Kristiansen, "På to hjul ind i fremtiden"; Borgerrepræsentationens trykte forhandlinger. 6 juni 1991 og 7. april 1994; Malacinski, "Bycyklen afgår ved døden, 17 år gammel"; Hjort og Fejerskov, "Bycyklernes historie"; "1.000 kroner i bøde til cykeltyve"; Bernsen, "Slaget om København"; Malacinski, "Bycyklen afgår ved døden, 17 år gammel"; Eir, "Cykel Regnskab Og Grønne Cykelruter"; Lipschitz, "Verdens første cykelregnskab"; "København lancerer verdens første cykelregnskab"; Cykelpolitik 2002-2012, 2002; Anne Jensen 2013; Niels Jensen & Helledi Streuli 2003; 2012a; "Fra God til Verdens Bedste. Københavns cykelstrategi 2011-2025"; Zerlang, *Danmark set gennem et cykelhjul*; Jensen, "Controlling Mobility, Performing Borderwork"; "HØRT"; "Verdens bedste cykelby"; "København i verdenseliten som cykelby"; Jensen og Streuli, "CYKELPOLITIK – for første gang"; "Cykelredegørelse 2020"; Welin, "Københavns Kommune vil opdrage cyklisterne"; Nicolaisen, "Er vi for vrede på cykelstjerne?"; Ravn Jakobsen, "Københavnerne efterlyser mere takt og tone på cykelstjerne". Citatet s. 79 er fra "At undvære bilen er som at få benene savet af", citatet s. 79-80 er fra "Nomineret til Årets Smutter: Lukningen af Nørrebrogade", på s. 84 er citatet fra "Umuligt at cykle i København", mens citatet s. 87 stammer fra Benmoual, "Debat: Glem alt om medvind på cykelstien".

Byens mangfoldighed. Side 88-107.

Side 88-95 bygger på Relster, “‘Det er for firkantet at sige, det er lattens skyld’”; Søgaard, “Det er en myte, at den danske storby er mangfoldig”; Pedersen, “Prinsesse Marie eksperimenterer på Europaskolen”; Københavns Kommune, “København skal være international storspiller”; Schmidt, *Nørrebro indvandringshistorie 1885-2010*; Stenbæk Christoffersen og Dreyer, “Nu er hver femte borger i København født i et andet land”; Lohse og Bangsgaard, “Svensk skole vil skabe Øresundsborgere”; Lerche Kristiansen, “Mjølnerparken blev bygget til middelklassen. Dengang var der ingen, der talte om ghettoer”; Sidelmann, “Debat”; Olsen, “Hvorfor bruger vi egentlig begrebet ‘ghetto’ om boligområder i Danmark?”; Schmidt, “Garbi Schmidt: Regeringens ghetto-udspil mangler viden”; “Superkilen kan booste integration på Nørrebro”; Mølskov, “Superkilen trodsede regnen”; Benner, “Verden flytter ind på Nørrebro”; Malacinski, “København vil fejre muslimsk fest”; Bruun, “Ramadanfest på rådhuset”; Rikke Skovgaard Nielsen, Beckman, & Andersen 2015; Garbi Schmidt 2015, 2017b; Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, “Bland dig i byen. Medborgerskab og Inklusion: Integrationspolitikken 2011-2014”; Nielsen, Beckman, og Andersen, “Urban mangfoldighed som en styrke”. Citatet s. 93 stammer fra Ifversen, “Superkilen savner rum”, mens citatet s. 94 er efter Schmidt, *Nørrebro indvandringshistorie 1885-2010*, s. 330. Citatet s. 94-95 fra Integrationspolitik for Københavns Kommune 2006 og også citeret efter Schmidt, *Nørrebro indvandringshistorie 1885-2010*, s. 328.

Side 95-107 bygger på Lundis, “Historiske rids af Københavns LGBT-kulturliv”; Hansen m.fl., *Den lyserøde trekant mellem politik, aids og kultur. Erindringer fra Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske fra 1971 til 2002 og lidt mere*; Lundis, *Da vi fik ret – på tur gennem Danmarks homo- og LGBTQ-miljø*; Nielsen, “Axel Axgils Plads”; Dahlin, “Hele verden var vidne”; *TV-avisen*, 1. oktober 1989; Lundis, “Københavns LGBT-historie”; Hansen, “Angrebet af en usynlig fjende”; Hansen m.fl., *Den lyserøde trekant mellem politik, aids og kultur. Erindringer fra Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske fra 1971 til 2002 og lidt mere*; Fouchard, Hansen, og Mikkelsen, *Bøssepesten – historien om aids-bekæmpelsen blandt bøsser i Danmark 1981-1996*; Fälling, “Begravelsen er udsat på ubestemt tid”; Borgerrepræsentationens trykte forhandlinger, 11. juni 1987; “En kondomautomat!”; Københavns Stadsarki; Stadslægeembedet – udlevering af kondomer 1987-1991; Poulsen, “Mega-show med bøsser og lesbiske”; Edelberg, *Storbyen trækker – homoseksualitet, prostitution og pornografi i Danmark 1945-1976*; Madsen, “Bøsserne kommer”; Madsen, “Bøsser og lesbiske vælter København”; Madsen, “Livsglad homofest”; Larsen, “Busser får regnbueflag under Copenhagen Pride”; Lundis, *Det er kærligt ment*; Økonomiforvaltningen, “En ligeværdig del af fællesskabet. Københavns Kommunes LGBT+ Politik”; “Bemandet toilet for alle åbner under Rådhuspladsen”; Svalebølle, “Regnbuepladsen (2014)”; Nielsen, “Axel Axgils Plads”; Bo, “De tiskede og hviskede om hende”. Citat s. 100 er fra Madsen, “Bøsserne kommer”, mens citatet s. 104 er fra Zebitz, “Musik, glæde og seksualitet”, s. 162.

Smagen af København. Side 108-126.

Kapitlet bygger på “Først i 80’erne kunne man købe kebab i København”; Johansen, “Michelin fandt ikke selv restauranterne”; Ebbesen, “København er hele verdens madmetropol”; Jessen, “Danmarks nye madmarkeder er bygget for en menneskehed, der bliver slukøret ved synet af sin egen hærgen”; Dalgaard, “Danmark har aldrig smagt bedre”; Juncker, “Københavns kulinariske fremtid er i grøften”; Frello og Leach, *Pølsevognens fortællinger. 100 år med det danske gadekøkken – betragtninger og fortællinger af forfattere, arkitekter, kokke, billedkunstnere, pølsemand og -damer, forskere, politikere og soldater*; Thomsen, *Café Fodkold. Eventyret om den*

danske pølsevogn; Jung, "Gamle pølsemænd i nye skind?"; Espersen, "Én med det hele"; Lekfeldt, "Pølsevognen skal ind i varmen - igen"; Iselin og Hagens, "Gå på torvet"; Lumby, "Københavnsliv: I fiskens tegn"; Ømann, "Slutspil: Den sidste fiskerkone lukker"; Andersen, "Kartofler og fisk med sjæl"; "Grønttorvet visner"; "Plan om stor-marked"; Hartung, "Vil genoplive uddød plads". Paludan, Busck, og Poulsen, *Danmarks historie*; Overgaard, "Byen har brug for et madtempel"; Andersen, "Kartofler og fisk med sjæl"; Hagens, *Torvehallerne i København - og verden rundt*; Jeng, "Beværtet Copenhagen Street Food"; Gundersen, *Kødbyen*; Rasmussen, "Kødøkse og slagterkniv skal skiftes ud med blyant og saks"; Mølskov, "Feature: Kødbyen i evig forandring"; Larsen, "Livsledens højborg"; Hansen, *Krasnapolsky. Ti års caféliv*; Hoff, "Den danske kaffehistorie, 1665-"; Baun og Johannsen, *På kaffebar*; Biering, "Tak for kaffe"; Kvorning, Thau, og Zerlang, *København på lattergas - når byen bliver banal*; Holm, "Kaffen skal med, tak!"; Jensen, "Den bærbare bønne"; Villesen, "I dag drikker selv DF's kernevælgere caffè latte rundt om i provinsbyerne"; Frich og Crone, "Når Krybben Er Tom - Kunsten at sælge Café Latte i en krigerisk krisetid"; Grundahl, "Djævlens advokat, 'Selv de grimme københavnere er smukke'"; Skjoldager, "Verdens bedste by at leve i"; Stensgaard, "Forvandlingskuglen"; Sonne, "København er stadig »The coolest kid on the Nordic block«"; Stensgaard, "Må vi være her!"; "Kåring: Derfor er København verdens bedste by"; Madsen, "København – bedst i test"; Gehl, "Kaffekoppen er nu den legitime anledning til at være i byen=The coffee cup has become the legitimate excuse for spending time in the city"; Teknik- og Miljøforvaltningen, "Bylivsregnskab 2015. Tendenser i det københavnske byliv"; Kronsted, "Arkitektur: Plads til liv i byen"; Alvi, "Cafeejere ønsker fleksibel sæson for udeservering"; Agger, "Udendørsservering boomer i København"; "Morgenkaffen rykker ud på fortovet"; Engstrøm, "Servering: Sæsonen er trukket ud for serveringen"; Københavns Kommune, "Ni ud af ti københavnere er tilfredse med bylivet"; "Københavnere bor dyrt og småt, jyderne bor stort og flot - DI Dansk Byggeri"; Weiss, "En del af noget større". Citat s. 111 er fra Nielsen, "Debat: Køn By", citatet øverst på s. 112 er fra Københavns Kommune, "Stadeplads i København", mens Bjerrums citater stammer fra Bjerrum, "Debat: Kommunal pølsemandsinkvisition". Citaterne s. 113 og s. 114 er begge efter "Grønttorvet visner". På s. 115 og øverst s. 118 er der citeret efter Gundersen *Kødbyen*, s. 146, citatet nederst s. 118 er også hentet fra Gundersen s. 153. Citatet nederst s. 118 er fra Boas, "Man vælger sin café med omhu", F.P. Jacobs digt findes i Jac, *Man tror man samler sig til hele livet. Efterladte og ikke bogførte digte 1976-2008*, s. 55–56. På s. 121 er der citeret efter Villesen, "I dag drikker selv DF's kernevælgere caffè latte rundt om i provinsbyerne", endelig er der på s. 122 citeret efter Bjerre, "Debat: København: Hovedstaden er gået fra forstanden".

